Видавництво Української соціалїстичної партиї.

До програми української соцялїстичної партиї.

ЛЬВІВ 1902.
„Друкарня Удїлова“, ул. Лїндого ч. 8.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/doprohramyukrans00unse

В ч. 10. і 11. „Волї“ поміщена була критика нашої проґрами прислана, як пише редакция, гуртком українських социялїстів. В сїй дописї взиває ся нас до вияснення деяких питань, котрі на думку авторів оцїнки не цїлком ясно в нашій проґрамі сформуловані.

Се зарівно й вага, яку покладаємо на „Волю“, одиноку нашу виразно социялїстичну часопись, приневолює нас до відповіди, котру даємо зі щирою радістю і дали би раніш, якби не ті тяжкі умови, якими обставлена наша робота.

Розпочинаємо від подяки нашим критикам за ті вирази заохоти, якими вони кінчають свою допись.

Правда, що вирази ті ставлять вони в залежність від того, чи дійсно мають справу з социялїстами. Нам же прецїнь здає ся, що по перечитанню нашої проґрами подібне питаннє і повстати не повинно; однакож не ставимо їм сього в вину і гадаємо, що коли їх не переконала з сього боку наша проґрама, то се вчинить наша теперішня і пізнїйша дїяльність.

Що підносить їх сумнїви в правовірність нашого социялїстичного становища? Опирають ся вони виключно на тім, що назвали ми нашу проґраму визнаннєм віри „социялїстів“, а не „социялдемократів“.

На першім слові проте мусимо сказати, що виступаючи як „социялїсти“, анї в думцї нам було сим показувати, мов наша проґрама хоч в малім різнить ся від проґрам осьвідомленого пролетарияту цїлої Европи. Признаємо ся, дуже дивують нас подібні сумнїви як і твердженнє наших критиків мов „социялїзм подїлив ся тепер на стілько галузів, часто сперечних межи собою, що без виразної термінольоґії свої своїх можуть не пізнати“. Фактом бо є, що нїхто нїколи не мав всїляких християнських социялїстів, социялполїтиків і т. п. знахорів

суспільних за правдивих социялїстів, тим то і мови про них тут бути не може. Додаймо, що тільки в Германії і Австриї до слова социялдемократ приписуеть ся виключне значіннє члена полїтичної партиї. Вже у Франциї слово „социялдемократ“ цїлком не відоме, і піддаваннє в сумнїв чиеїсь правовірности через те, що він називає себе социялїстом, счинило би там щирий вибух сьміху. Теж саме бачимо в Італії, Бельґії, а і у наших сусїдів поляків найсильнїйша з чинних робітнича партия має назву социялїстичної.

Як би хто нас запитав, чому назвали ся ми социялїстами, то відкажемо, що на наш погляд ся назва на Українї відповіднїйша від назви „социялдемократ“.

Властиво тілько Нїмцї мають поважний повід, називаючись социялдемократами, позаяк їх рух народив ся в 1848 роцї, з руху демократичного; через те вони бажали в самій назві зазначити з одного боку спорідненнє своє з демократиєю, з котрою ішли тодї у парі, з другого ріжницю — вставляючи у свою проґраму далеко ідучі суспільні жадання, яких у проґрамі демократичній не було. Як би у нас история

ішла тими самими шляхами, тоб ми повинні були хіба назватись социялрадикалами.

Але стверджуємо виразно, що не надаємо жадної ваги сій річи і розписуємо ся про се тільки для вияснення непорозуміння, анї гадаючи придавати назві „социялїстів“ якесь особливе значіннє.

Не ставимо анї трохи у вину нашим товаришам з Галичини, що носять назву социялдемократів і не піддавати мемо і у нас в сумнїв нїколи правовірности того, кому зайде у голову називати себе социялдемократом.

Гадаємо, що такий є погляд і редакциї „Волї“, позаяк не назвалаб вона власне наших критиків „гуртком українських социялїстів“.

Цїлий ряд подібних висшій уваг містить ся у критицї, і бажаючи дійти до питань прінціпіальних мусимо їх збути в кількох словах. Відкажемо на них у колїю.

Чому виражаємо бажаннє, аби всї российські партиї з'єднались? — Тому, що бажаємо їм добра, як і усїм товаришам иньших народностий, бо боротьба з царатом буде скуточна як вестимуть її сильні партиї, а не малі гуртки; — нарештї тому, що на наш погляд міжнародні від-

носини социялїстичних партий складають ся нормально лише тодї, як має ся справу з дїйсними силами полїтичними, як на сцену виступають важні полїтичні питання.

Далеко лекші є прим. відносини з польськими товаришами, де Польська Партия социялїстична виразно зазначила свій погляд на Русь-Україну і де о жадних заборчих прямованнях і річи бути не може, нїж переконаннє кількадесяти российських фракций о праві України не то що на незалежність полїтичну, але часто навіть на самостійність мови.

Чому спомянули ми тільки про социялїстів польских та великоруських, кажучи о міжнародних відносинах, а промовчали про жидів, литовців та иньших? Одно те, що не зіставляли ми докладної проґрами нашої тактики, а лише перелїчували загальні принципи, друге те, що поляки і великоросси становлять найповажнїйші сили полїтичні в царскій державі з усїх тих сил, з якими доводило ся і доводить ся нам завжди стикатись. Про теж, що бажаємо стрінути в боротьбі з царатом побіч себе і литовців, і жидів, і лотишів, і грузинів,

і армян, і як би можна то і мордву та черемисів, — ніхто майже не буде сумніватись.

До всїх сїх уваг і питань самі наші критики, як нам здає ся, великого значіння не прикладають; важнїйше вже є питаннє: „що властиво має бути насамперед осягнено, чи відокромленнє України від Росиї, чи социяльно-полїтична реформа в границях теперішньої россійскої держави?“ Наші критики не осьвідчають ся самі виразно що до сього, хоч признають ся, що більш практичним їм здає ся федеративний проґрам.

Для нас се питаннє так ясне, що не уважали ми навіть за потрібне розписуватись про се в нашій проґрамі.

Передусїм, не можемо попросту втямити, як може партия социялїстична з проміж трох бід, які нас гнетуть — народних, економічних та полїтичних — вибрати одну або дві, — і добиватись їх знесення забайдужившись про решту.

Доки дїяльність социялїстична є замкнена в нечисленних гуртках академічних, доти можна очевисто творити всїлякі програми і клякнути

в доктрині, але не може партия, котра працює серед широких людових мас, котра находить ся під їх сталим доглядом, занедбати таку наприклад річ, як потреби национальні. Бо де таки сьому статись, щоб наші робітники і селяне, осьвідомившись політично та социяльно завдяки рухові социялїстичному, як їх виднокруг умисловий значно розширить ся, повстане сьвідомість власної достойности, збільшає охота до науки і т. д., щоб ті люди стались від разу глухими і нїмими на те, що діти їх зневолені вчитись в чужій мові, що в суді і уряді порозумітись їм не можна, що цїла машина урядова спокійно, але рішучо і безнастанно топче і нищить що крок їх народність!

Проте в діяльности нашій звертати мемо систематично увагу на всї три сторони утиску, народну, економічну і полїтичну, і з кожного боку старати мемось люд осьвідомити. На яке з сих питань теперішним часом і в визначенім середовищі належить звертати більшу увагу — не місце тут розводитись. І як гадаємо, що пропаганда виключно за змінами економічними та полїтичними булаб доктринерством, так за-

рівно не віримо і в поводженнє партиї виключно патріотичної.

Що поляки могли колись гадати о революциї чисто політичній (а і тоді мали вже вони демократів, котрі тягли до знесення крепацьтва), то завдяки лише тому, що мали вони сильну і богату шляхту, в інтересї котрої була незалежність; наш же нарід складає ся майже виключно з люду, з тонкою поверх верствою інтеліґенциї, а люд сей повстане за свої народні права лише тоді, аж зрозуміє свої потреби і браки материяльні. Елементів для руху, який би добивав ся виключно незалежности України, відкладаючи усї иньші питання на після — у нас немає.

Тим то справа здобування наперед одного а після другого повинна бути зовсїм вилучена. Ми як социялїсти добиваємось усуспільнення продукциї, — такого ладу, де вільні, нїким не визисковувані анї гноблені люди самі собою зараджувати муть, але знаємо, що мета ся може бути осягнена лише в державі демократичній, позбавленій національного утиску.

В сїм місцї доходимо до консеквенциї поставленого нами питання: чи Россія дає нам яке

обезпеченнє свобідного національного розвитку? Здає ся, що факти дають нам на се досить виразну відповідь: серед великороссів не істнує досї жадне сторонництво, яке не то що з признаннєм наших прав, але хоча з толеранцією до них би відносилося. Навіть серед наших товаришів великороссів ледве де які гуртки признають за нами право на народну самостійність — наколи більшість зовсїм байдужа що до злочину, якого доконано на кільканацяти мілїоновім народї. Не можемо проте надїятись, що перемога конституціоналїстів російських вчинить нашу волю, і одиноку ґарантію кращої будучности бачити мемо лише в розвоєві сьвідомости нашого люду. Коли цїлість або принайменше більшість нашого люду осьвідомить ся економічно, полїтично та національно, тодї становити мемо таку силу, з якою кожний рахувати меть ся.

Чи доведеть ся нам здобути незалежність України, чи нї — се річ залежна від великого числа околишних обставин. Може статись, що полїтичні умови цїлої російської держави ще надовго непозволяти муть осягти нашу цїль, але то певне, що нездобути нам жадної рефор-

ми до того часу, аж самі не переконаємо ся в єї конечности.

Ми вжили слів, що „здавимо в братерскому союзї з социялїстичними партиями Польщі і Россії.., царат“, бо логіка фактів жене до того социялїстів польских, великорусских та українських. Всї сесї сторонництва борють ся з царатом і приходять ся через те союзниками навіть без специяльного порозуміння. Нинї вони ще лише готовлять ся до рішучої боротьби, але як одно з них заатакує справдї царат, то можна сподїватись напевно, що всї иньші поспішать товаришеві на поміч.

„Яка має бути ся боротьба“, питають нас впорядчики оцїнки“.

Відкажемо їм, що докладну проґраму дїяльности можемо дати лише на сьогоднїшнїй день. Пропаґувати люд словом живим і друкованим, орґанїзувати його в спосіб найвідповіднїйший при сьогоднїшних полїцийних обставинах, пожиткуватись повторяющими ся що день колїзіями інтересів задля піднесення сьвідомости, призвичаювати що крок до гуртових виступів в обороні сїх інтересів, — се наші способи боротьби на сьогодня. Що буде завтра, не знаємо, але

то певне, що такого кольоса як царат російський ні ми, ні социялїсти великоруські, польскі, литовскі та иньші не звалять лише словом друкованим. Свободи не здобуто „mit Redenhalten und Beschlüsse fassen“ як сказав Ляссаль колись в Ґерманії, а тим паче в Росиї. Без жертв і то великих жертв не обійдеть ся. Але теж і мета наших змагань варта сїх жертв.

Ще одна річ. Впорядчики оцїнки підсувають нам між иньшими думку консолїдациї з другими партиями українськими для хутшого „risorgimento“ і остерігають нас перед скутками такої консолїдациї. Що до сього, то можемо їх заспокоїти, що про щось подібне ми і не гадали. Не бачимо теж з кім це ми малиб консолїдуватись.

Взагалї, як вже ми казали, не віримо в поважне поводженнє серед нашого люду иньшої партиї як партия социялїстична. Друга річ, що до роботи культурної (ширеннє просьвіти в рідній мові і т. п.) — до неї прихиляємось, коли вона дїйсно культурна і не ведеть ся в дусї антидемократичному, одначе не займати мемось нею, не признаючи сього безпосередною нашою метою.

Нарешті що до того, чи підемо до робітників міських чи до селян, відкажемо, що тримаємось вказівок, які дає нам практика всїх иньших націй: належить здобувати насамперед той елемент, який лекше здобути, не оглядаючись на доктрину. В принципі елементом таким є пролетарият міський, котрий з часом лише дає діячів для села (найбільш в малих містинах), але часом буває і иньше...

Наостаток, дякуючи нашим критикам за критику, додамо від себе, що чого нашій социялїстичній справі найбільш потрібно, це не стільки розжовування доктрин, як діяльности, діяльности і ще раз діяльности.

Центральний комітет
Української соціалїстичної партиї.